

MUISTIO

CAP 2021-27-MAASEUDUN KEHITTÄMISTOIMENPITEITÄ VALMISTELEVA TYÖRYHMÄ

Tiistai 28.1.2020 klo 12-15

Valtionvarainministeriön kokouskeskus, kokoushuone Jakovara, Mariankatu 9, Helsinki

Läsnäolijat:

Taina Vesanto, pj, Maa- ja metsätalousministeriö
Sanna Sihvola, Maa- ja metsätalousministeriö
Laura Jänis, Maa- ja metsätalousministeriö
Juuso Kalliokoski, Maa- ja metsätalousministeriö
Harri Ahlgrén, Työ- ja elinkeinoministeriö
Johanna Helkimo, Ympäristöministeriö
Raisa Ikonen, Ruokavirasto
Reijo Martikainen, Ruokavirasto
Teemu Hauhia, Maaseutuverkostopalvelut
Ritva Rintapukka, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Risto Poutiainen, Pohjois-Karjalan liitto
Taina Väre, Kuntaliitto
Marko Mäki-Hakola, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK
Olli Caven, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK
Bjarne Westerlund, Svenska Lantbrukproducenternas Centralförbund SLC
Tauno Linkoranta, Suomen Kylät ry
Mia Simpanen, Suomen yrittäjät
Hannemari Niemi, Into Seinäjoki Oy
Mervi Niemi-Huhdanpää, Leader Aisapari ry
Marianne Selkänaho, siht., Maa- ja metsätalousministeriö
Leena Anttila, siht., Maa- ja metsätalousministeriö

Eero Pehkonen, pysyvä asiantuntija, Maa- ja metsätalousministeriö
Hilikka Vihinen, pysyvä asiantuntija, Luonnonvarakeskus LUKE
Kati Vaissalo, pysyvä asiantuntija, Ruokavirasto
Eeva Loikkanen, Maa- ja metsätalousministeriö
Sanna Koivumäki, Maa- ja metsätalousministeriö
Mirja Kiviranta, Maa- ja metsätalousministeriö
Heli Pöyhönen, Ruokavirasto

1. Kokouksen avaus ja esityslistan hyväksyminen

Puheenjohtaja Taina Vesanto avasi kokouksen klo 12:00. Esityslista hyväksyttiin kokouksen asialistaksi.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.

3. CAP-valmistelun tilannekatsaus

Taina Vesanto kertoi, että strategiaryhmän kokouksessa 29.1. keskusteltiin tulevan kauden rahoituksen painopisteistä. keskustelun taustamateriaali on jaettu työryhmälle Tiimerissä.

Sanna Sihvola kertoi siirtymäkauden valmistelusta. Komissio on esittänyt yhden vuoden siirtymäkautta, jolloin seuraava rahoituskausi alkaisi vuoden 2022 alussa. Kroatian EU-puheenjohtajuuskauden painopisteenä on viedä ripeästi eteenpäin siirtymäkauden sisältöasetuksen valmistelua, jotta se voitaisiin hyväksyä kesällä 2020. Asetusehdotuksen mukaan jäsenvaltio siirtymäkaudella eli vuoden 2021 aikana ottaa käyttöön uuden kauden ko. vuoden rahoituksen ja jatkaa sillä nykyisen ohjelman toimeenpanoa, jolloin kaikki nykyisen ohjelmakauden aikataulut siirtyvät vastaavasti eteenpäin yhdellä vuodella. Mikäli nykyisen ohjelman varoja on jäljellä, voidaan päätöksentekoa jatkaa niillä vielä vuoden 2021 alussa, jonka jälkeen loppuvuodeksi siirrytään käyttämään uuden rahastokauden vuoden 2021 varoja myöhemmin määriteltävän päivämäärän jälkeen. Suomen tulevan rahastokauden tai vuoden 2021 EU-rahoituksen määrä ei ole toistaiseksi tiedossa, ei myöskään se, miten vuoden 2021 rahoitus jakautuisi ELY-keskusten välillä.

4. ELY-keskusten alueellisten suunnitelmien/ painopisteiden ohjekirjeen luonnos

Sanna Sihvola kertoi, että maaliskesäkuussa 2020 järjestettävää Älykkäät maaseudut –aluekiertuetta varten MMM on valmistelemassa ELY-keskuksille ohjekirjettä alueellisten maaseudun kehittämissuunnitelmien laatimisesta. On tärkeää, että kiertueen tilaisuuksiin osallistuu mahdollisimman kattavasti alueen eri toimijoita, mm. eri rahastojen yhteensovituksen kannalta. Tulevan rahastokauden uusi toimeenpanomalli edellyttää ELY-keskusten CAP-suunnitelmaan liittyvien tavoitteiden aiempaa suurempaa sitovuutta, joten tavoitteet otettaneen tulevalla kaudella myös osaksi ELY-keskusten tulosohtajasta. Valintakriteerien osalta on mietittävä, jatketaanko valtakunnallisilla valintakriteereillä, vai valmistellaanko valintakriteerit aluetasolla.

Keskustelussa tuotiin esiin seuraavia asioita:

- On hyvä, että alueet tekevät omat suunnitelmansa samanlaisella sabluunalla. Tulevalla kaudella EU:n eri rahoitusinstrumenttien yhteensovitus on entistä tärkeämpää. Laaja-alainen yhteistyö alueilla on oleellinen.
- Ohjekirjeen luonnos on selkeä, mutta monet yksityiskohdat sisällössä tarvitsevat vielä selkeytystä. Valintakriteereistä pitää keskustella. Valtakunnalliset valintakriteerit ovat olleet toimivat. Eri alueilla pitäisi toimia mahdollisimman yhdenmukaisin perustein. Yhteensovituksen osalta pitäisi täsmentää, mitä ohjelmia yhteensovitus koskee. Esitys alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman maksimipituudesta (10 sivua) ei ole realistinen suhteessa sen sisällölle asetetuille vaatimuksille. Vähimmäis-sivumäärä voisi olla 20 sivua.
- Läpileikkaavien teemojen pitäisi olla riittävällä tasolla huomioitu alueellisissa suunnitelmissa ja tavoitteissa.
- Hyvä että alueelliset suunnitelmat tehdään ja että niiden on tarkoitus olla tiiviitä. Maakuntastrategiat valmistuvat tänä vuonna (2020), jonka jälkeen maakuntaohjelmien valmistelu alkaa 2021. Näiden yhteensovitus on tärkeä, yhteensovittavaa on myös muihin ohjelmiin. Miten uusi EU-rahasto (JTF; Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto) vaikuttaa olemassa oleviin EU-ohjelmiin?
- Olisi hyvä, jos ne ELY-keskukset, jotka sijaitsevat kahden maakunnan alueella, käsittelevät näitä maakuntia myös erikseen maaseudun kehittämissuunnitelmissaan. Suomi saa 165 MEUR Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta, mutta ehtona on, että rahastoon siirretään lisäksi rahoitusta EAKR:stä ja ESR:stä noin 240 MEUR. Uusi rahasto tulee osaksi rakennerahasto-ohjelmaa, siinä on samat toimenpiteet ja indikaattorit, mutta rahoitus on rajattu koskemaan hiilineutraalisuuteen siirtymistä. Suomessa turvetuotannosta luopuminen on merkittävä kohde. Alueellista kohdentamista ei ole vielä selkeästi määritelty.

- Hiili-intensiivinen teollisuus ja turvetuotanto ovat oleellisia kohteita, maakunnat joissa on turvetuotantoa. Kaikki turpeentuotanto ei ole päästövaikutuksiltaan samanlaista, sitä voidaan käyttää myös esim. eläinten hyvinvoinnin lisäämiseen.
- Jotkut ELY-keskukset ohjaavat kaikki yhteisölliset hankkeet Leader-ryhmien rahoitettaviksi, mutta myös ELY-keskusten pitäisi rahoittaa näitä.
- Alueet ovat erilaisia, joten eri tukimuodot ovat tärkeitä eri alueilla.
- Yritysten markkinat ovat valtakunnalliset, joten tukimuodoista ei voi päättää tuotantolähtöisesti. Jos SWOT-analyysi on tehty hyvin, sen kautta löytyvät kehittämiskohteet.
- Tehdäänkö alueellisille maaseudun kehittämissuunnitelmille ympäristövaikutusten arviointi?
- Onko olemassa valmis mittaristo, jolla tuloksista raportoidaan komission suuntaan?

Sovittiin, että työryhmän jäsenet voivat kommentoida ELY-keskusten ohjekirjeluonnosta 31.1.2020 asti.

5. Leader-ryhmien ja paikallisten strategioiden ohjekirjeen luonnos

Laura Jänis esitteli Leader-ryhmien hakukirjeen luonnoksen. Tavoitteena on järjestää 2-vaiheinen haku siten, että 1. vaiheen hakemuksessa katsotaan Leader-ryhmän kriteerien täyttyminen, ryhmän alueen määrittäminen ja laaditaan alueen tarveanalyysi. 2. vaiheessa Leader-ryhmät laativat alueelleen kehittämissuunnitelman. Edellisen kokouksen keskustelun perusteella Leader-ryhmien tulokset ja laatu ovat valinnassa ensisijainen kriteeri. Jos kaikille Leader-ryhmille ei ole mahdollista saada riittävää rahoitusta, ryhmän pitäisi pohtia vaihtoehtona esim. yhdistymistä toisen ryhmän kanssa. Tästä järjestetään myös erillisiä keskustelutilaisuuksia Älykkäät maaseudut –kiertueen yhteydessä. Leader-ryhmän asukasmääräksi suositellaan 20.000 – 150.000, mutta suosituksista voi perustellusta syystä poiketa. Leader-strategia voi kattaa myös kaupunkialueita, mutta niissä toteutettavia toimia ei rahoiteta maaseuturahastosta. Leader-ryhmien rahoituksessa tulee tarkastella myös alueellista tasapuolisuutta, jotta erot ryhmien välillä rahoituskehityksissä eivät olisi liian suuret. Tässä tulee tarkastella myös rahoituskehystä suhteessa alueen asukasmäärään.

Keskustelussa nostettiin esiin seuraavia seikkoja:

- Leader-ryhmien keskustelut toiminta-alueista lähtee käyntiin, kun ohjekirje saadaan. Olisiko mahdollista saada lisää aikaa valmisteluun osalle ryhmistä toiminta-alueen valmisteluun? Leader-ryhmien pitäisi voida keskittyä itse tekemiseen mahdollisesti vähenevistä rahoista riippumatta.
- Onko edelleen tavoitteena, että Leader-ryhmät keräävät myös yksityistä rahoitusta?
- Tavoitteena on mobilisoida edelleen sekä yksityistä rahoitusta, että talkootyötä.
- Miten Leader-ryhmät vastaavat yhteisen maatalouspolitiikan poikkileikkaaviin teemoihin?
- Tarkoitus ei ole, että jokainen Leader-ryhmä laatisi strategiansa samalla tavalla, kaikkiin CAP-suunnitelmien yleisiin tavoitteisiin ja painopisteisiin vastaamalla, vaan että strategioista tulisi Leader-periaatteiden mukaisesti enemmän omien alueidensa näköisiä. CAP-suunnitelman yleiset vaatimukset täyttyvät myös sitä kautta.

6. Alustava keskustelu valvonnan järjestämisestä

Heli Pöyhönen/ Ruokavirasto esitteli yritys-, hanke- ja Leader-rahoituksen nykyisten valvontojen kokonaisuuden. Nykyisellä ohjelmakaudella kaikille rahoitettaville toimille tehdään hallinnollinen tarkastus sekä tuen myöntämisen, että maksun yhteydessä. Tämän lisäksi 5 % tukitoimista tehdään otantatarkastus. Investoinneista noin 1 %:lle tehdään nk. pysyvyystarkastus, eli varmistetaan, että investointi on sille tukea myönnettäessä esitettyssä käyttötarkoituksessa vielä viiden vuoden kuluttua tuen myöntämisestä. EU:n valvontaasetuksen täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2017/1242 on jo lisätty vaatimus tarpeettomien päällekkäisten tarkastuksen välttämiseksi. Tulevalla kaudella otantatarkastukset ja pysyvyystarkastukset eivät ole enää pakollisia. Hallinnolliset tarkastukset ja maksuhakemuksiin liittyvät tarkastukset ovat toimineet hyvin ja niissä yleensä havaitaan tukikelvottomat kustannukset. Kustannusperusteisuudesta pitäisi tulevalla kaudella siirtyä tuotosten ja tulosten tarkastamiseen. Samalla tuensaajien hallinnollista taakkaa tulisi keventää. Uuden toi-

meenpanomallin keskeisiä kysymyksiä on, miten varmistetaan, että tavoitellut tulokset on saavutettu. Tarkastusmenettelyiden pitäisi olla mahdollisimman samanlaisia kuin muissa rahastoissa vastaavatyypisissä tukijärjestelmissä. Komissiolta ei nykyisen tiedon mukaan ole tulossa tarkempia ohjeita. Yksittäisen tuensaajan sijaan nykyistä enemmän joudutaan panostamaan järjestelmien toimivuuden tarkastamiseen.

Sanna Koivumäki/ MMM kommentoi tulevan kauden valvontaa rakennetukien kannalta. Tulevan kauden lähtökohta, kansallinen vapaus (ja vastuu) valvontojen järjestämisestä on hyvä. Järjestelmän on kuitenkin oltava luotettava ja toimiva. Rakennetuissa on jo kehitetty menettelyjä investointien pysyvyyden seurantaan. Otantatarkastusten tilalle pitäisi myös kehittää toimivia muita menettelyjä. Valvontaa ei ole vielä suunniteltu tarkemmin, koska itse toimenpiteetkään eivät ole vielä valmiita.

Mirja Kiviranta/ MMM kommentoi uuden toimeenpanomallin aiheuttamia muutoksia valvontaan sekä valvontoja viljelijätukien kannalta. Suurempi kansallinen liikkumavara valvontojen järjestämisessä aiheuttaa myös suurempia kansallisia lainsäädäntötarpeita. Valvontajärjestelmä ja seuraamukset on rakennettava kansallisesti, kun ne aiemmin ovat tulleet suoraan EU-lainsäädännöstä. EU:n horisontaaliasetus edellyttää systemaattista, satunnais- ja riskipainotteista valvontaa, asetuksessa annetaan valvonnalle vaatimuksia ja reunaehdot. Todentamisviranomaisen laaduntarkastus tulee poistumaan, mutta paikan päällä tehtäviä tarkastuksia pitää toisinaan suorittaa. Euroopan tilintarkastustuomioistuimen mukaan tuotokset ja tulokset eivät ole oikein raportoituja, jos tukiehtoja ei ole noudatettu. Valvonta ei siis tule poistumaan tulevallakaan rahastokaudella, mutta sitä voidaan mahdollisesti muokata toimivammaksi.

Valvonnoissa olisi hyvä hyödyntää mahdollisuuksien mukaan uusia teknologioita. Mahdollisimman suuri osa tuista pitäisi myöntää yksinkertaistetuilla kustannusmenettelyillä.

7. Maaseuturahaston rooli ja työnjako muiden rahastojen kanssa

Juuso Kalliokoski alusti yhteensovittamisesta yritystuissa. Osa yhteensovituksesta tapahtuu ilman erityisiä toimia, esim. maaseuturahastosta voi tukea uusiutuvaa energiaa, rakennerahastoista (EAKR) ei. Rahoitusvälineitä on tarjolla muilla tahoilla, joten niitä ei maaseuturahastossa todennäköisesti oteta käyttöön. CAP-suunnitelmassa kuvataan, mitä tukijärjestelmiä pitäisi yhteensovittaa, jotta maaseutuyritykset voisivat hyödyntää niitä paremmin.

Keskustelussa nostettiin esiin seuraavia asioita:

- Valmistelussa olevassa tulevan kauden rakennerahasto-ohjelmassa EAKR-toimintalinja kokoaa yhteen toimia kestävästä kasvusta, digitalisaatiosta, osaaamisen kehittämisestä, hiilineutraalisuudesta ja ilmastonmuutoksen hiilitsemisestä. Kestävän kaupunkikehittämissien rahoituksesta 65 % tulee EAKR:stä. Suuri osa rakennerahasto-ohjelman rahoituksesta suunnataan Pohjois- ja Itä-Suomen erityisosiin. Kansalaistoimijalähtöisessä kehittämisessä ei ole tulevilla kaudella rajausta pelkästään kaupunkialueille, mutta rahoitukselle ei myöskään ole korvamerkintää. Laajakaistoja voidaan rahoittaa Itä- ja Pohjois-Suomessa. Rakennerahastovarojen maakunnallisesta jaosta on tarkoitus päättää 29.2. mennessä.
- Yritysrahoituksessa pitäisi välttää väliinpuotoajia nykyistä paremmin. esim. maataloilla tapahtuva jatkojalostus ja biokaasun tuottajien mahdollisuus myydä energiaa myös tilan ulkopuolelle.
- Eri rahastoista tuettavista kehittämishankkeista esim. matkailun, bioenergian, ilmastonmuutoksen hillintään liittyvien toimien pitäisi tukea toisiaan.
- Ilmastonmuutos on hyvä painopiste. PK-yritykset eivät ole siihen toistaiseksi kovin paljoa valmistuneet, esim. Pohjois-Savossa. Tukien esteet esim. tilanteissa, joissa yrityksen toimipaikka sijaitsee toisessa maakunnassa, olisi hyvä poistaa.
- Yhteisölähtöisestä kaupunkikehityksestä on Joensuussa hyviä kokemuksia, siinä on syntynyt samantapaisia kehittämishankkeita kuin Leaderissä.
- Hankkeiden monissa hallinnollisissa asioissa tarvitaan myös yhteensovitusta, esim. ALV:n ja lomaajan palkkojen käsittelyssä eri rahastoissa tarvitaan myös yhteensovitusta.

8.Muut asiat

Älykkäät maaseudut –kiertueen aloitustilaisuus pidetään Vantaalla 12.2. Alueelliset tilaisuudet pidetään tämän jälkeen maaliskuu-kesäkuun aikana, alkaen Pohjois-Pohjanmaalta 12.-13.3. Aletilaisuuksien vastuutahoille järjestetään fasilitointikoulutusta suuralueittain ennen tilaisuuksia.

9.Seuraavat kokoukset

Seuraavat kokoukset pidetään: tiistai **25.2.2020** klo 12-16, kokoushuone Aleksanteri, Kirkkokatu 12, tiistai **17.3.2020** klo 13-16, kokoustila Aleksanteri, Kirkkokatu 12, tiistai **21.4.2020** klo 13-16, kokoustila Aleksanteri, Kirkkokatu 12, maanantai **18.5.2020** klo 12-16, Jakovara.

Todettiin, että kokousaika 16.6. pitää muuttaa, koska usealla työryhmän jäsenellä on samaan aikaan toinen koko päivän tilaisuus.

10.Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15:15.